

PRINCIPIILE GENERALE ALE DREPTULUI COMUNITAR – CREATIVITATEA JUDICIARĂ ÎN CADRUL TRATATELOR

ROTARU Victoria,
studentă, anul IV, zi, Drept
Universitatea Tehnică a Moldovei

LUPAȘCU Zinaida,
conferențiar universitar, doctor în drept,
Universitatea de Studii Europene din Moldova.

REZUMAT

Principiile dreptului sunt acele idei care ghidează și guvernează efectele relațiilor sociale prevăzute de o normă de drept. Rolul principiilor generale de drept este esențial nu numai prin prisma importanței teoretice, dar și din punct de vedere al jurisprudenței. Astfel, denotă faptul că pentru unele situații pentru care nu există o reglementare propriu-zisă urmează a fi analizate și soluționate prin prisma principiilor.

Cuvinte-cheie: tratat, principii, drept comunitar.

GENERAL PRINCIPLES OF COMMUNITY LAW - JUDICIAL CREATIVITY IN THE TREATY

ROTARU Victoria,
student, year IV, day, Law
Technical University of Moldova

LUPAȘCU Zinaida,
University lecturer, doctor of law,
University of European Studies of Moldova.

SUMMARY

The principles of law are those ideas that guide and govern the effects of social relations provided by a rule of law. The role of general principles of law is essential not only from the point of view of theoretical importance but also from the point of view of case law. Thus it denotes the fact that for some situations for which there is no proper regulation it will have to be analyzed and solved through the prism of the principles.

Key words: treaty, principles, community law

Introducere

Principiile generale și fundamentale ale dreptului comunitar sunt reguli de conduită de o generalitate maximă, care sunt atât valabile tuturor statelor membre, cât și juridic obligatorii.

Principiile generale ale dreptului, ca izvoare juridice, se impun, în mod deosebit, datorită caracterului de noutate a dreptului comunitar, care se află încă în etapa consolidării sale, spre deosebire de ordinea internă a fiecărui stat, care cunoaște o lungă perioadă în care ea s-a sedimentat. [3, p.100]

Cu referire strictă la principiile dreptului comunitar, valoarea principiilor de drept este elocventă și proeminentă, aceasta se motivează prin faptul că sistemul de drept al UE este în formare, astfel are capacitatea de a se adapta la realitățile istorice.

Așadar, principiile generale constituie un component fundamental al dreptului comunitar. Principiile formează conceptele de elucidare și interpretare care sunt aplicate pentru clarificarea părților echivoce ale dreptului comunitar.

Astfel, reieșind din cele relatate, putem spune cu certitudine că principiile generale sunt o componentă majoră a procedurii de revizuire judiciară în dreptul comunitar.

În acest mod s-ar putea distinge trei categorii de principii generale:

- *principii juridice obligatorii* care sunt o moștenire juridică comună Europei ca formă a

dreptului natural; acestea se definesc mai greu, însă dacă sunt încorporate în reglementările comunitare, caracterul lor obligatoriu este incontestabil;

- *reguli de reglementare comune legislației statelor membre, cu sau fără elemente de echitate și imparțialitate*; aceste reguli își au originea în apropierea sistemelor lor juridice, care au fost create de-a lungul anilor și în nivelul lor de dezvoltare economică, socială și culturală sensibil egal (este, în fapt, o condiție a dobândirii calității de membru al Uniunii Europene);

- *reguli generale inerente ordinii juridice comunitare care sunt promovate independent de ordinea juridică națională*; tot ele sunt o creație a instituțiilor comunitare (inclusiv a Curții de Justiție) ca urmare a interpretărilor și motivărilor legale și pot lua conturul unor principii generale.

Aplicarea principiilor se poate înlăptui prin referire expresă în tratatele comunitare și trebuie să fie la general acceptate în ordinea juridică națională a statelor membre, în scopul de a constitui principii generale de drept comunitar. [3, p. 100] În acest mod nu este necesar ca principiile să fie expres prevăzute, ci doar să fie acceptate în forme diverse, precum în cazul încorporării în legea fundamentală națională, în legi ordinare, în practica jurisdicțională ș.a.

Însă condiția impusă este aceea ca principiul să fie apt să intre în ordinea juridică comunitară, adică să nu fie în contradicție cu valorile care stau la originea tratatelor. Se poate afirma că sursa „naturală a principiilor generale de drept comunitar ar trebui să fie principiile generale ale dreptului internațional, deoarece comunitățile europene sunt fondate pe baza unor tratate internaționale. Dintre principiile enunțate expres în cuprinsul tratatelor putem sublinia următoarele principii: principiul specializării comunităților, principiul subsidiarității și principiul proporționalității.

Principiile generale ale dreptului comunitar cuprind următoarele categorii:

- unele principii ale dreptului internațional public;
- principiile sistemelor juridice ale statelor membre;
- principiile rezultate din dispozițiile Tratatelor comunitare;
- drepturile fundamentale ale omului. [1, p. 141]

Menționăm faptul că aceste principii sunt „comunitarizate”, astfel, uneori, pot suporta anumite limitări pentru a fi în conformitate cu dreptul comunitar.

Deci recurgerea la principiile generale de drept oferă un loc fundamental jurisprudenței în cadrul definirii legalității comunitare.

Totuși considerăm că sursa esențială a principiilor generale rămâne dreptul intern al statelor membre. Iar, prin urmare, principiile generale au o valoare colosală atât din punct de vedere practic, cât și din punct de vedere constituțional.

Așadar, indiferent de sursa de derivare a principiilor generale ale statelor membre în particular, cele adoptate de Curte devin o normă independentă și servesc drept creație a dreptului comunitar.

1. Protecția drepturilor fundamentale ale omului

În fața Curții de Justiție au fost puse în discuție problemele privind protecția drepturilor fundamentale ale omului în legătură cu care niciunul dintre tratatele comunitare de bază adoptate nu a cuprins prevederi exprese sau cu caracter general.

Doar Tratatul de la Maastricht prevede în art. 6 că Uniunea Europeană se întemeiază pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale, precum și al statului de drept [9], principii care sunt comune statelor membre și respectă drepturile fundamentale așa cum sunt ele garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale semnată la Roma, la 4 noiembrie 1950 și așa cum ele rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre.

Respectarea acestor drepturi formează o parte integrantă a principiilor generale de drept apărute de Curtea de Justiție.

Protecția acestor drepturi, atât timp cât sunt inspirate de tradiții constituționale comune statelor membre, trebuie să fie asigurată în cadrul structurii și obiectivelor Comunității. Drepturile fundamentale constituie o parte integrantă a principiilor de drept a căror respectare o asigură organele comunitare de jurisdicție și în acest sens. [3, p. 101]

2. Principiul respectării dreptului la apărare

Un alt principiu de care trebuie să ținem cont în procesul aplicării dreptului comunitar este principiul dreptului la apărare sub diversele sale aspecte.

Astfel, sub aspectul dreptului de a fi audiat, respectarea principiului este necesară atât în privința audierii în procedurile unde pot fi aplicate sancțiuni, atât în procedurile administrative, cât și în problema audierii martorilor asupra unor probleme stabilite, când aceasta a fost cerută.

Sub un aspect divers, dreptul la apărare trebuie să fie garantat și în privința dreptului de asistență din partea autorităților naționale și a dreptului de asistență și reprezentare legală în legătură cu care există privilegiul profesional legal. [3, p. 102]

3. Principiul autorității de lucru judecat

Sintagma „lucru judecat” provine din latinescul „*res iudicata*”, care semnifică ceea ce s-a judecat sau s-a soluționat. Din punct de vedere procesual, această expresie se raportează la efectele hotărârii judecătorești. Fundamentul lucrului judecat rezidă în necesitatea de a da eficiență hotărârii judecătorești și de a evita o nouă judecată asupra aceleiași chestiuni litigioase. [5, p. 5]

Abordarea istorică a instituției autorității de lucru judecat pornește de la Codul lui Hamurabi și Legile lui Manu, unde se stipulează următorul adevăr: „Oricare afacere care a fost dusă la capăt și judecată nu mai trebuie să fie reîncepută, dacă legea a fost păzită”. [6, p. 126]

La romani, de exemplu, regula puterii de lucru judecat a hotărârilor care puneau capăt litigiilor dintre părți a apărut mai întâi în privința litigiilor de natură civilă, în cea mai veche procedură de judecată, aceea a legisacțiunilor – „*legis actiones*”, nimănui nefiindu-i permis să folosească aceeași legisacțiune de două ori pentru satisfacerea aceluiași interes. [6, p. 127]

În doctrina juridică se precizează că puterea lucrului judecat are un aspect pozitiv pentru partea care a câștigat procesul în sensul că se poate prevala de dreptul recunoscut prin hotărârea definitivă într-o nouă judecată, fără ca această instanță să mai poată lua în discuție existența dreptului și un aspect negativ pentru partea care a pierdut procesul, întrucât nu mai poate repune în discuție dreptul său într-un alt litigiu. [4, p. 272]

Deci principiul autorității de lucru judecat înseamnă că o acțiune nu poate fi judecată decât o singură dată – „*non bis in idem*”.

În practică, însă, dacă o sancțiune este aplicată de două ori pentru același act, într-o procedură diferită, dar potrivit unor reguli având în întregime scopuri diferite, se consideră că principiul este respectat.

Este necesar ca faptele incriminate să se fi produs pe teritoriul comunitar și procedurile respective să fie realizate în fața instanțelor din statele membre.

Drept urmare, principiul dreptului la apărare trebuie să dirijeze întreaga procedură în fața organelor comunitare de justiție.

4. Principiul egalității

Acest principiu considerat ca derivând din natura dreptului comunitar presupune, în primul rând, excluderea discriminării, adică un tratament egal al părților în situații identice și comparabile. El este prevăzut, prin aplicații, în chiar textele tratatelor comunitare.

Astfel, art. 141 al Convenției Consiliului European interzice discriminarea între sexe prin aplicarea principiului că femeile și bărbații trebuie să primească plată egală pentru muncă egală, iar art. 12 CE interzice, expres, discriminarea pe motive de naționalitate. [3, p.103]

Din cele expuse, conchidem faptul că principiul nediscriminării se aplică tuturor relațiilor juridice care pot fi instituite în cadrul teritoriului comunitar în virtutea locului unde au fost convenite sau a locului unde își produc efectele.

5. Principiul loialității

Acest principiu mai este numit și principiul solidarității. Drept urmare, principiul loialității este consacrat de Tratat și promovat, de asemenea, de Curtea de Justiție, denumit și principiul solidarității, este prevăzut în art. 10 CE, care dispune că statele membre vor întreprinde toate măsurile corespunzătoare, indiferent că sunt generale sau speciale, de a asigura îndeplinirea obligațiilor, ce rezultă din Tratat ori din acțiunea întreprinsă de instituțiile Comunității și că ele facilitează acesteia îndeplinirea misiunilor ei. Ele se vor abține de la orice măsură care ar periclita realizarea obiectivelor Tratatului. [3, p. 104]

Similar, Tratatul internațional asupra protecției drepturilor omului, la care Statele Membre au colaborat ori la care sunt semnate, prezintă îndrumări ce trebuie să fie aplicate în cadrul dreptului comunitar. [2, p. 102]

Deci este o perspectivă faptul că se dezvăluie o nouă sursă de inspirație pentru aceste drepturi - tratatele internaționale. Statele membre susțin activ politica externă a Uniunii într-un spirit de loialitate și de solidaritate reciprocă și respectă cu strictețe tot ce e prevăzut, expres, în tratat. [7, p. 189]

Concluzie: În urma analizei temei respective și a cercetării minuțioase a monografiilor, dar și a tratatelor internaționale, care reprezintă pilonii principiilor comunitare, am dedus faptul că principiile comunitare corespund necesității de stabilitate juridică și de ordine socială. Dacă în doctrina de specialitate am regăsit informații precum că principiile comunitare sunt parte a dreptului internațional, apoi a dreptului intern a statelor, reieșind din cele menționate, putem spune cu certitudine că, indiferent de sursa de derivare a principiilor generale ale statelor membre în particular, cele adoptate de Curte devin o normă independentă și servesc drept creație a dreptului comunitar.

Referințe bibliografice:

1. Fuerea, A. Drept comunitar European. Partea generală. -- București: Editura ALL Beck, 2003
2. Thatham, A., Osmochescu, E. Dreptul Uniunii Europene. – Chișinău: ARC, 2003.
3. Ceban, Cr. Dreptul Uniunii Europene. -- Chișinău: Tipografia „Vizual Design” SRL, 2013.
4. Ciobanu, V.M. Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Vol. I. -- București: Național, 1996.
5. Florian, E. Puterea lucrului judecat în materie civilă. -- București: ALL, 1997.
6. Nicolae, A. Relativitatea și opozabilitatea efectelor hotărârii judecătorești. -- București: Universul Juridic, 2008.
7. Ian Bache, Stephen George, Politica în Uniunea Europeană.
8. <https://europa.eu>- pagina oficială a Uniunii Europene, [vizualizat la data de: 11.11.2019]
9. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0026> Tratatul de la Maastricht, [vizualizat la data de 28.10.2019]
10. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>, Tratatul de la Lisabona, [vizualizat la data de: 11.11.2019]